

Razumkov
centre

**РЕЗУЛЬТАТИ, ПЕРСПЕКТИВИ І
НАПРЯМИ КОНВЕРГЕНЦІЇ КРАЇН ЄС.
МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ**

**CONVERGENCY IN EUROPE:
RESULTS, PROSPECTS, DIRECTIONS.
OPPORTUNITIES FOR UKRAINE**

Серпень 2024

ЗМІСТ

- 4 ВСТУПНЕ СЛОВО**
- 5 Ольга ПИЩУЛІНА, Василь ЮРЧИШИН**
Зближення України з ЄС – пріоритет у трансформації інститутів
- 8 Юрій БАЖАЛ**
Актуальність інноваційної моделі економічного зближення постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи і України
- 11 Захарій ВАРНАЛІЙ**
Інституційні деформації як загроза конвергенції України з країнами ЄС
- 14 Кароліна ГОРДИЦА**
Напрями подолання деформацій інституту власності в Україні в контексті євроінтеграції
- 16 Володимир КОРНЄЄВ**
Цифрова модернізація фінансового сектора України та країн ЄС
- 19 Ігор МАКАРЕНКО**
Конвергенція vs євроінтеграція: Макроекономічний аспект. Можливості для України
- 21 Олег МАКАРЕНКО**
Перспективи та можливості інституціонального зближення накопичувальних пенсійних систем України та ЄС
- 24 Володимир МІЩЕНКО, Світлана НАУМЕНКОВА**
Проблеми регулювання впровадження та використання технологій штучного інтелекту в Україні
- 26 Геннадій РЯБЦЕВ**
Енергетика України та ЄС: пріоритетні завдання на короткострокову перспективу та основні напрями співпраці
- 29 Андрій СТАВИЦЬКИЙ, Ганна ХАРЛАМОВА**
Чи можуть країни подолати розрив у якості життя? Уроки для України
- 31 Микола СУДАКОВ**
Інновації та цифровізація у Європейській стратегії зайнятості: європейський досвід для зростання зайнятості в Україні
- 34 Євген ТИЩЕНКО**
Формування інституційних засад відновлення економіки України

CONTENT

- 53 FOREWORD**
- 54 Olha PYSHCHULINA, Vasyl YURCHYSHYN**
Ukraine's rapprochement with the EU: a priority in the transformation of institutions
- 57 Iurii BAZHAL**
Relevance of the innovation economic convergence model of post-socialist countries of Central and Eastern Europe and Ukraine
- 60 Zakharii VARNALIY**
Institutional deformations as a threat to Ukraine's convergence with the EU
- 63 Karolina GORDITSA**
Directions for overcoming deformations in the institution of property in Ukraine in the context of European integration
- 65 Volodymyr KORNIEIEV**
Digital modernisation of the EU and Ukraine's financial sector
- 68 Ihor MAKARENKO**
Convergence vs European integration: The macroeconomic aspect. Opportunities for Ukraine
- 70 Oleg MAKARENKO**
Prospects and opportunities for institutional convergence between the funded pension systems of Ukraine and the EU
- 73 Volodymyr MISHCHENKO, Svitlana NAUMENKOVA**
Problems of regulating the introduction and use of artificial intelligence technologies in Ukraine
- 75 Gennadii RIABTSEV**
EU and Ukraine's energy sectors: short-term priorities and main areas of cooperation
- 78 Andriy STAVYTSKYI, Ganna KHARLAMOVA**
Can countries bridge the gap in the quality of life: Inheritance for Ukraine
- 80 Mykola SUDAKOV**
Innovation and digitalisation in the European Employment Strategy: European experience for employment growth in Ukraine
- 83 Yevhen TISHCHENKO**
Formation of the institutional framework for Ukraine's economic recovery

ЗМІСТ

CONTENT

- 36 Лідія ТКАЧЕНКО**
Конвергенція ринків праці країн Євросоюзу: можливості та виклики для України
- 38 Віталій ШАПРАН, Наталя ШАПРАН**
Ефект різниці в економічних масштабах при євроінтеграції: переваги та ризики для України
- 41 Олександр ШАРОВ**
Потреби України у зовнішньому фінансуванні та роль ЄС у відновленні зовнішньої стійкості та довгострокового зростання української економіки
- 43 Тетяна ШЕВКУН**
Модернізація системи професійного пенсійного забезпечення України на шляху наближення до ЄС
- 46 Наталія ШЕЛУДЬКО**
Соціальна резиліентність суспільства: українські реалії в європейському контексті
- 48 Олена ШУБРАВСЬКА, Катерина ПРОКОПЕНКО**
Розвиток аграрного сектору України в умовах розширення ЄС: виклики та можливості
- 50 Додаток. Якою мірою українці відчують себе європейцями?**
- 85 Lidia TKACHENKO**
Convergence of labour markets in the EU: Opportunities and challenges for Ukraine
- 87 Vitalii SHAPRAN, Natalia SHAPRAN,**
The effect of difference in economic scale in European integration: benefits and risks for Ukraine
- 90 Oleksandr SHAROV**
Ukraine's foreign financing needs and the EU's role in restoring external sustainability and long-term growth of the Ukrainian economy
- 92 Tetiana SHEVKUN**
Modernising Ukraine's occupational pension system on the path to EU integration
- 95 Natalia SHELUDKO**
Society's social resilience: Ukrainian realities in the European context
- 97 Olena SHUBRAVSKA, Kateryna PROKOPENKO**
Development of Ukraine's agricultural sector in the context of EU enlargement: challenges and opportunities
- 99 Annex. To what extent do Ukrainians see themselves as Europeans?**

Наукові редактори:

Юрій Якименко, Президент Центру Разумкова;

Василь Юрчишин, директор економічних і соціальних програм Центру Разумкова.

Редакційно-видавничий відділ: Зорина Міщенко, Карина Мокляк, Тетяна Овсяник.

Переклад був здійснений Центром Разумкова в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Зміст публікації є винятковою відповідальністю Pact та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

Translation of this publication was conducted by Razumkov Centre as part of its project implemented under the USAID/ENGAGE activity, which is funded by the United States Agency for International Development (USAID) and implemented by Pact. The contents of this publication are the sole responsibility of Pact and its implementing partners and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

Публікація відображає лише точки зору авторів, жодна офіційна вітчизняна, зарубіжна та міжнародна інституція не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ СТРАТЕГІЇ ЗАЙНЯТОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ ЗРОСТАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Микола СУДАКОВ,
доцент Академії праці соціальних відносин та туризму

Цифрова трансформація є ключовим драйвером сучасного економічного розвитку та однією з найбільш актуальних тем на глобальному рівні. Впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя змінює не лише економіку, але й структуру зайнятості, впливає на вимоги до навичок та компетенцій працівників, а також створює нові можливості для підвищення продуктивності та зростання економіки. Для країн Європейського Союзу цифрова трансформація є пріоритетом, оскільки вона дозволяє адаптувати економіку до викликів глобалізації та сприяти стійкому розвитку. Важливість цього процесу особливо зростає в умовах пандемії COVID-19, яка прискорила перехід до цифрових рішень у багатьох секторах економіки.

Для України, яка інтегрується до європейського простору та прагне стати повноцінним членом ЄС, цифровізація економіки та ринку праці є критично важливою. Незважаючи на значний потенціал та доволі швидке поширення цифрових технологій у повсякденному житті людей та бізнесі, українська економіка стикається з численними викликами цифрової трансформації та пов'язаних з нею змін на ринку праці. Тому досвід Європейського Союзу у впровадженні цифрових інновацій та стратегії зайнятості є надзвичайно важливим для України.

Цифровізація і зайнятість. Цифрова трансформація стала невід'ємною частиною сучасної економіки, впливаючи на всі аспекти суспільного життя. Вона охоплює впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, інтернет речей, великі дані та блокчейн, що призводять до значних змін у виробничих процесах, структурі зайнятості та соціальних відносинах. Глобальні тренди цифрової трансформації включають зростаючу автоматизацію виробництва, поширення віддаленої роботи, підвищення попиту на цифрові навички та розвиток нових форм зайнятості, таких як фріланс та гіг-економіка. Цифровізація також сприяє зростанню продуктивності праці та підвищенню конкурентоспроможності економік, але водночас викликає значні соціальні та економічні виклики.

У відповідь на ці виклики Європейський Союз розробив комплексну стратегію цифрової трансформації, яка включає низку ініціатив та програм, спрямованих на розвиток цифрової економіки та підвищення зайнятості. Однією з ключових складових цієї

стратегії є Європейська стратегія зайнятості, яка акцентує увагу на адаптації ринку праці до умов цифрової епохи.

Ця стратегія включає заходи, спрямовані на підтримку цифрових навичок серед населення, стимулювання інновацій у бізнесі, створення сприятливих умов для розвитку цифрових стартапів та підвищення мобільності робочої сили в межах ЄС.

Значні зміни у структурі зайнятості, спричинені цифровізацією, призводять до зростання попиту на працівників у секторах, пов'язаних з інформаційними технологіями, обробкою даних та цифровими послугами, а також зменшення частки зайнятості у традиційних секторах, таких як виробництво та сільське господарство. При цьому впровадження цифрових технологій у традиційних секторах компенсує втрати зайнятості та забезпечує високу продуктивність.

В рамках цифрової економіки з небувалою швидкістю виникають та поширюються нові професії та навички, а від старих професій

вимагається швидке оновлення наборів навичок, щоб відповідати вимогам цифрової епохи.

Європейський Союз активно впроваджує державну політику, спрямовану на підтримку цифрової трансформації та підвищення зайнятості. Це включає розвиток цифрових інфраструктур, створення сприятливих умов для бізнесу, стимулювання інновацій та підтримку програм навчання та перекваліфікації працівників. Одним з ключових інструментів у цій політиці є програма «Цифрова Європа»¹, яка спрямована на розвиток цифрових технологій, кібербезпеки та штучного інтелекту.

Успіх цифрової трансформації в ЄС значною мірою залежить від співпраці між бізнесом та державою. Партнерства між державними інституціями та приватним сектором сприяють розвитку інноваційних рішень у сфері зайнятості, створюючи нові можливості для бізнесу та працівників. Це включає спільні інвестиції у розвиток цифрових технологій, підтримку стартапів та малих підприємств, а також забезпечення доступу до фінансування для інноваційних проектів.

ЄС активно впроваджує інноваційні підходи до підвищення зайнятості в умовах цифрової трансформації. Це включає розвиток платформ для онлайн-навчання, програми підтримки фрілансерів та самозайнятих осіб, а також створення інноваційних центрів, де підприємці можуть отримати доступ до сучасних технологій та експертної підтримки. Одним з прикладів є програма «Horizon Europe»², яка фінансує дослідницькі та інноваційні проекти, спрямовані на розвиток цифрової економіки.

Перспективи для України. Україна має значний потенціал для цифрової трансформації, однак, незважаючи на істотний прогрес в даному напрямі, цей процес стикається з численними викликами. Незважаючи на наявність висококваліфікованих ІТ-фахівців та розвиток технологічних стартапів, країна має певні прогалини у цифровій інфраструктурі, доступі до сучасних технологій та рівні цифрових навичок серед населення. Крім того,

недостатній рівень інвестицій у дослідження та розвиток, а також регуляторні бар'єри є додатковими перешкодами на шляху до цифрової трансформації.

У порівнянні з країнами ЄС, Україна дещо відстає у впровадженні цифрових технологій та адаптації ринку праці до нових реалій. Це стосується як рівня цифрових навичок серед населення, так і рівня проникнення сучасних технологій у бізнес-середовище. Однак у той же час Україна має потенціал для скорочення цього розриву за рахунок активного впровадження європейського досвіду та використання ресурсів, наданих міжнародними партнерами. Варто відзначити, що великий бізнес в Україні значно більше відповідає рівню цифровізації в ЄС, ніж малий та середній бізнес (таблиця «Окремі показники Індексу...»).

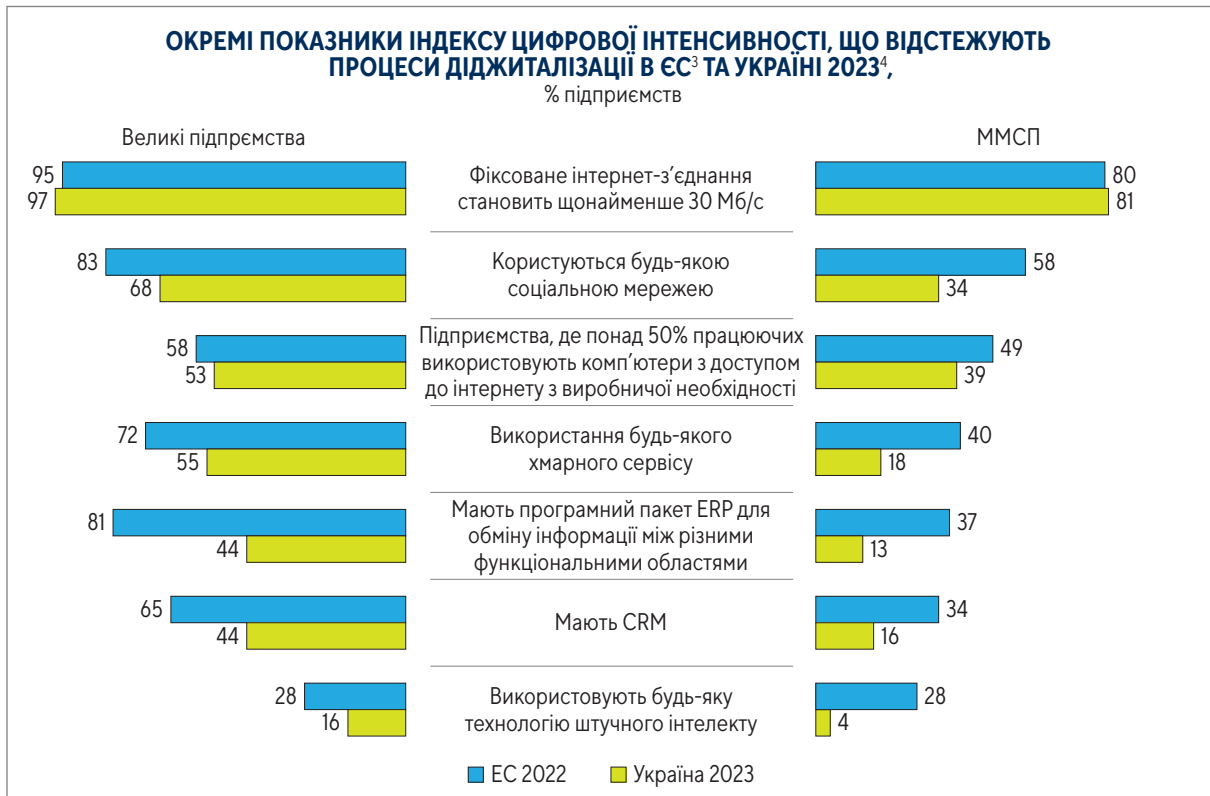
Україна має ряд сильних сторін, які можуть бути використані для успішної цифрової трансформації. Це включає наявність молодого та талановитого населення, розвиток ІТ-сектору, а також стратегічне розташування на межі Європи та Азії. Використання європейського досвіду та активна співпраця з ЄС можуть значно сприяти розвитку цифрової економіки в Україні та підвищенню рівня зайнятості.

Для успішної цифрової трансформації Україна повинна зробити акцент на розвитку цифрових навичок серед населення. Це вимагає розвитку системи освіти, перенавчання та підвищення кваліфікації вчителів, впровадження програм перекваліфікації та навчання протягом усього життя, забезпечення доступу до сучасних технологій у всіх типах місцевості.

Важливим напрямом стимулювання розвитку цифрових технологій є поліпшення бізнес-клімату, що включає зниження регуляторних бар'єрів, підтримку стартапів та малого бізнесу, а також залучення іноземних інвестицій. Відзначимо, що зроблені Україною кроки в даному напрямі вже почали приносити певні результати. В умовах війни ІТ-продукція в Україні стала найбільшим експортним товаром у кризовому 2022 р.

¹ We want Europe to be a digital powerhouse by 2030. – DIGITALEUROPE, <https://www.digitaleurope.org/>.

² Horizon Europe. – European Commission, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.

Обсяг експорту ІТ-компаній у 2022 р. склав 40,5% від усіх експортованих послуг або \$3,7 млрд⁵.

Значні перспективи також можуть бути пов'язані із підтримкою цифрової трансформації мікро, малого та середнього бізнесів (ММСБ), які в сучасній економіці є основним двигуном економіки. Це може включати розвиток програм підтримки ММСБ, надання консультаційних послуг та забезпечення доступу до сучасних технологій. Крім того, важливим є створення й розвиток інфраструктури, що сприятиме цифровим стартапам та залученню талановитих фахівців.

Успішній та більш інтенсивній цифровій трансформації в Україні може сприяти активна співпраця з міжнародними організаціями, включаючи Європейський Союз. Це може включати використання європейського

досвіду, залучення технічної допомоги та участь у міжнародних програмах, спрямованих на розвиток цифрових технологій та підвищення зайнятості. Особливу увагу слід приділити участі України в програмах ЄС, спрямованих на розвиток цифрової економіки та навчання цифровим навичкам.

Україна має значний потенціал для розвитку цифрової економіки та підвищення рівня зайнятості за допомогою цифрових технологій. Використання європейського досвіду, активна співпраця з ЄС та реформування системи освіти можуть сприяти успішній цифровій трансформації та створенню нових можливостей для економічного зростання. З правильними підходами та підтримкою з боку міжнародних партнерів, цифрова трансформація має стати потужним двигуном розвитку економіки та ринку праці в Україні, що сприятиме підвищенню обороноздатності та прискорення економічного відновлення.

³ Digital Economy and Society Index (DESI) 2022. – European Commission, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>.

⁴ Державна служба зайнятості. Опитування роботодавців, 2023, <http://surl.li/uexgpb>.

⁵ Експорт України у 2022 р.: головні тенденції, сектори та регіони. – Дія. Бізнес, https://export.gov.ua/news/4570-ekспорт_ukraini_u_2022_rotsi_golovni_tendentsii_sektori_ta_regioni.